

‘Waar kom je vandaan? Amerika?’

‘Nee,’ zeg ik. ‘Ik kom uit Nederland.’

‘Uit Nederland?!’

‘Ja, uit Nederland.’

‘Ben je op reis?’

‘Ja, ik ben op die fiets onderweg en maak een rondreis op Kyūshū.’

‘Op deze fiets?’

Ik knik. ‘Kijk eens. Hier zit water in voor als ik dorst heb.’ Ik geef de bidons aan de twee kleintjes en laat hen de houders op het frame zien. Eerst legt het oudere broertje een bidon in een houder. Dan doet het de jongere hem na. Hun ogen blinken van opwinding. Ze bedanken me lief. De vader is eveneens in zijn nopjes.

‘Pas goed op jezelf! En kom nog een keer langs.’

Ik bedank, stap op mijn fiets en vertrek. Ik ben blij en niet een beetje ook.

* * *

Stevige wind op komst. De gelige inktvissen hangen wapperend in de zeelucht te drogen. Aan eindeloze snoeren langs het vissershaventje, vastgemaakt met blauwe plastic knijpers. Bij elke windstoot zwaaien ze met hun armpjes en laten die na een paar omwentelingen om hun as even zakken. Ze zijn met ontelbaar velen. Een keurige, gelige rij inktvissen. Zo’n onderarm lang. Daarlangs rijd ik Yobuko binnen. Tot mijn opluchting langs een kleinere soort, dan waarover de Engelse uitgever Thomas Rundall in 1850 waarschuwt: ‘(...) one said to be of such dimensions, that it can scarcely be lifted by two men.’

Eventjes voelt het alsof ik de inktvissen daadwerkelijk een parade afneem. De discipline van de manschappen is uitstekend. Hun lichaamshouding oogt fris en gezond. Hun uniformen zijn keurig op orde. Toch zouden deze jongens dringend iets aan hun lichaamsgeur moeten doen. Een verbeterpunt.

Langs de kade ligt een handjevol vissersbootjes. Vredig dobberen ze op en neer. Geen enkele bedrijvigheid. Noch op de schepen, noch op straat. Ik moet de parade in mijn eentje afwerken. Dat gaat me goed

Sommige dezer Zee-Quabben zyn zo groot, dat twee menschen dezelve naauwlyks kunnen opbeuren. Zo gezouten als ze zyn worden ze op tafel gebracht.
(geneesheer Kaempfer, 1651-1716)

af, ook al is dit mijn paradeprimeur. Jammer genoeg is het feest zo voorbij. Binnen enkele minuten verrijst voor mij de kolossale brug die het schiereiland Higashi Matsu-ura met het eiland Kabejima verbindt. Voordat ik mijn fietswielen op de brug zet, draai ik me om. De houten vissersboten rustig in het water dobberend. Op de achtergrond de grijsblauwige daken van de honderden huisjes tegen een heuvel. Een laatste keer, keurig in het gelid, wapperen legio inktvissen met hun armpjes. Zo vrolijk uitgezwaaid, begin ik aan de overtocht. Tegen de onstuimige wind in.

* * *

Nomen est omen. Het is een massale, meer dan vijfhonderd meter lange brug. Die doet er niet moeilijk over en heet gewoon 'Ōbashi' – 'Grote brug'. Met een tussenstap op een petieterig eilandje, verbindt de brug het schiereiland met het eiland Kabejima. Daar leg ik vandaag mijn laatste kilometers af. Zover is het nog niet. Aan het einde van de Ōbashi-brug staat een piepkleine kraam. Op houten planken liggen

hoopjes mandarijnen opgestapeld. Mogen we in dit geval überhaupt nog over mandarijnen spreken? Reuzachtige exemplaren, langer dan een hand en aan de bovenkant afgeplat.

Ineens duikt er een oude vrouw achter de mandarijnen op. Ze zwaait me enthousiast toe, wijst op de oranje vruchten en gebaart me naar haar toe te komen. Ze draagt over haar jas en broek een schort. De onderkant van haar mouwen is met katoenen beschermers bedekt. Haar hoed lijkt op een lampenkap met aan de achterkant een naar beneden vallende flap, die over de kraag van haar jas valt. Haar korte, kromme beentjes steken in rubberlaarzen.

De typische kleding van Japanse boerinnen. De mix van patronen, pastelkleuren en textuur heeft iets parmantigs. Niet gehinderd door modieuze invloeden. Haar gezicht is gerimpeld, donkerbruin verbrand na jarenlang werken in de buitenlucht. Ze lacht me toe en geeft me enkele partjes van de mandarijnen. Mmmhhh... Nog warm van de zon, heerlijk zoet. Met een zurige hint door de vele pitten in het vruchtvlies.

‘Waar kom je vandaan? Amerika?’

‘Nee,’ zeg ik. ‘Ik kom uit Nederland.’

‘Uit Nederland?!’

‘Ja, uit Nederland.’

‘Ben je op reis?’

‘Ja, ik ben op deze fiets onderweg en maak een rondreis op Kyūshū.’

‘Op deze fiets?’

De boerin komt achter haar stalletje vandaan. Ze raakt mijn fiets voorzichtig aan en betast eventjes de zadeltassen. ‘Meisje toch. Dat is zwaar, zo’n reis.’ Ze verdwijnt achter haar kraam. Na wat geritsel komt ze terug met een plastic zak boordevol uit de kluiten gegroeide mandarijnen. ‘Voor onderweg. Je moet sterk zijn.’ Bezorgd kijkt ze naar de hemel: ‘Vannacht gaat het waarschijnlijk regenen.’ Met een moederlijke blik voegt zij eraan toe: ‘Pas goed op jezelf! En kom nog een keer langs.’ Ik bedank, neem de zak met mandarijnen aan. Ik ben blij en niet een beetje ook. Zo veel vertroeteling stemt me wee.

***

De mensen hier zijn een trots volkje. Geef hen eens ongelijk. Wie kan van zichzelf zeggen dat zijn familie een verleden in de walvisjacht heeft? Alhoewel, het is allemaal nog niet zo lang geleden. Amper vijftig jaar eerder jaagden ze hier voor het laatst dicht bij de kust op walvissen. Wie weet, misschien maakten sommige inwoners dit destijds nog mee. En zagen hun voorouders met eigen ogen '...dat men aan de kusten van Japan walvissen gevangen heeft, die de harpoenen nog in den rug hadden, door welke zij in de Noordzee getroffen waren. Indien dit berigt waarheid zij, dan hebben deze visschen het groote vraagstuk opgelost, dat zoolang de zeevarenden heeft bezig gehouden, en tot welker ontdekking men zoo vele vruchteloze pogingen heeft aangewend, namelijk dat er, om het noorden van Azië, een doortogt bestaat naar de Zuidzee.' Zo opgetekend door ene auteur W.J. van der Vegt in 1845. Hij beroept zich op Nederlandse zeelieden.

Kabojima heeft aan zijn walvisverleden een museumpje overgehouden, kleiner dan een uitgewassen walvis. Langzaam loop ik langs verbleekte tekeningen en houtsneprenten met afbeeldingen van reusachtige beesten en kleine, kwetsbare mensen die de strijd met de dieren aangaan. Wat waren dit een vreselijke gevechten. Met veel watergespetter, veel bloed, en altijd het gevaar. Om met man en muis te vergaan. Om door zo'n beest te worden opgeslokt. Om niet meer op te duiken uit de woelige zee. De taferelen stralen heroïek uit. Ook de verbetering van de jacht. De harpoenen en lansen hebben enorme afmetingen. De oudste, bij archeologische opgravingen gevonden walvisharpoenen stammen uit de 12de eeuw. Waarschijnlijk aten de bewoners honderden, zo niet duizenden jaren eerder al vlees van gestrande walvissen. Daar bestaan aanwijzingen voor: de duizenden walvisbotten met sporen van werktuigen die langs de kust zijn gevonden.

Zelfs mijn jeugdheld Philipp Frans Balthazar von Siebold (1796-1866), de beroemde Japanreiziger, vond walvisvlees best te doen: 'Wij hebben het vaak gegeten. Het smaakt als taai stieren- of buffelvlees en wordt zowel vers als ingezouten verorberd; het laatste is smakelijker.'

De vissers spotten de walvissen vanuit houten uitkijktorens op het land. Zoals die ene aan de baai die ik net ben gepasseerd. De toren

blijkt een stevig ding, zo'n zes tot zeven meter hoog. Met bovenin een zoenend stelletje dat zich bij mijn verschijnen betrappt voelt. Door een buitenlander. Ook dat nog!

'Walvis in zicht!' Met tien, twintig of zelfs meer 'killerboten' – *seko-bune* – spoeden de jagers zich de zee op. Ze drijven de dieren naar hun netten van rijststro in ondieper water. Daar maken de harpoenwerpers de walvissen af. Later aan land doen de mannen een boeddhistisch gebed om het leed van de gedode walvissen te verzachten.

Kabejima had zijn walvissen nodig. Niet enkel vanwege het vlees. Ze gebruikten de olie om lampen te laten branden, als gier op de velden en als zeep in de badkamer. De walvishuid vond een bestemming in kleding, schoenen en als verpakkingsmateriaal. De botten waren geliefd bij handwerkers en kunstenaars voor sieraden en keukengerei. Ze vervaardigden er zelfs meubels van. De walvisjacht bracht het kustgebied door de eeuwen heen redelijke welvaart. '*Kujira itto nana ura*,' luidt een gezegde. 'Eén gevangen walvis, zeven dorpen kunnen ervan leven.'

Zo'n walvisjager had volgens mij ongetwijfeld een heldenstatus. Zie hem daar staan in zijn kwetsbare boot. Op het uiterste puntje van de boeg. Met armen als boomstammen zijn harpoen in het dikke lijf van een walvis drijvend. De woelige wateren en de immense kracht van dit beest trotserend. Bij het aanmeren van de walvisboten vallen gillende meisjes bij bosjes flauw. Jongemannen kijken met een mengeling van afgunst en nijd naar die krachtige, halfblote en bloedbesmeurde walvisjager. Vooral met veel bewondering. Vanaf nu gaan we de harpoenentraining serieuzer aanpakken, hebben ze zich vast voorgenomen, denk ik zo.

* * *

Langs de kust fietsen zoals ik, was voor die jonge kerels ook een aardige training geweest. Op sommige punten is de weg hier zo steil dat de fiets ermee kapt en zich met bagage en al omhoog laat duwen. Dat lukt me amper. Vooral in de extreem nauwe bochten betekent deze inspanning een ongekeerde training van het gehele lichaam. Eerst met

alle kracht en extreem lage versnelling zo ver mogelijk omhoog rijden, dan er snel afspringen en in één vloeiende beweging de fiets vasthouden, in balans brengen en duwen, duwen, duwen wat ik kan. En dat talloze keren blijven herhalen.

Net op zo'n moment stopt naast me een auto. Het raam gaat open. Een jongeman grijnst me aan. Hij reikt me twee mandarijnen aan, zo groot als pompelmoezen. Ik bedank deze walvisvaardersnazaat vriendelijk. Met mijn rechterhand lukt het me net om de twee mandarijnen in ontvangst te nemen. Tegelijk probeer ik de fiets met mijn linkerhand in balans te houden.

'Voor als de conditie zwak is!' zegt de kerel nog en rijdt toeterend verder. Naar ik aanneem houdt hij zijn krachtige, halfblote, met walvisbloed besmeurde verschijning goed verborgen onder zijn dikke trui. Ik ben blij en niet een beetje ook. Een beleefd gesprek over mijn afkomst, reisdoel en keuze van mijn voertuig was me onder deze omstandigheden slecht afgegaan. En als ik nu flauwval dan enkel en alleen van uitputting. Ondanks een overvloed aan vitamines in mijn rechterhand.

* * *

Ontdekken is verdwalen. Nog twee keer vraag ik de weg. Aan een oudere man die het niet weet en mij verschrikt aankijkt: 'Kom je helemaal op de fiets uit Nederland gereden?' En aan een meisje. Veel te laat besef ik dat zij naar alle waarschijnlijkheid aan het Downsyndroom lijdt. Ze blijft me met een levenloze blik aanstaren en stottert iets onbegrijpelijks. Wel, geen nood aan de man. Ik hoef maar door te rijden tot aan het bovenste puntje van het eiland. Daar moet de camping liggen. Volgens mijn kaart dan. Nu de vraag, hoe vind ik een bovenste punt van een eiland?

Ik ben er. De camping is leeg. Gesloten. Gaat pas over twee maanden open. Van een beleefd gesprek komt hier niets terecht. Vanavond moet ik het zelf uitzoeken. Hierboven waait het behoorlijk. Er staan geen bomen die de kracht van de stevige wind minderen. De camping ligt in een plat, weids graslandschap dat op zijn uiterste punt enkele tientallen meters steil neerwaarts gaat, naar de kolkende zee.

Of hierboven een goede plek was om walvissen te spotten? En de inwoners van hieruit de Amerikaanse boten konden zien, die op zoek naar walvissen vanaf ongeveer 1820 de Japanse wateren afstruinden? Wellicht meerde ergens hier in de buurt zo'n schip korte tijd af om water en voedsel te bunkeren – ongeacht de officiële verboden van de Japanse overheid. Mogelijk strandden er schepen vanwege een desastreuze storm. Destijds schijnen er zelfs enkele Amerikaanse schipbreukelingen te zijn opgepakt en direct als zogenaamde criminelen ter dood gebracht. In 1846 was het bijvoorbeeld bijzonder druk in de Japanse wateren: Amerikaanse, Duitse, Russische, Engelse en Franse walvisvaarders op meer dan zeventhonderd schepen. Wat moeten de Japanners dat als bedreigend hebben ervaren.

De wind neemt aan kracht toe. De hemel kleurt grijszwart. Onweer op komst. Ik kan beter op zoek naar een geschikter plekje voor mijn tent. Tussen onkruid, bosschages en stronken van oude bamboe vind ik een effen stukje. Mijn tent staat in een mum. De haringen hamer ik voor de zekerheid extra stevig in de grond. Mijn fiets komt onder een boom op adem. Mijn avondeten ligt op een doekje gereed: rijstballen van gisteren en mandarijnen van vandaag. Al na een paar hapjes ben ik rijp voor mijn bed. Ik kruip in mijn tent, rits die dicht, kruip in mijn slaapzak, rits die dicht en zet de radio aan. Het is journaaltijd. Ik hoor de nieuwslezer met flinke emotie zijn verhaal vertellen. Begrijp er geen mallemoer van. Voordat ik me zorgen kan maken – te hard gefietst of slecht opgelet tijdens mijn taallessen? – dringt het tot me door. Het nieuws is in het Koreaans. Korea ligt op een steenworp hiervandaan.

Voor het eerst in mijn leven hoor ik Koreaans. Wat leuk. Zo klinkt die taal dus. Een beetje hard, een beetje luid, een beetje zeurderig. Met zinnen die pardoes eindigen op 'da' of 'yo'. Morgen zomaar mijn plannen wijzigen voor een uitstapje naar de overkant? Langzaamaan doe-
zel ik in slaap bij volksmuziekachtige deuntjes. '????da. ???yo. ???yo!
????da...'

* * *